

5. Макогон, Ю. В. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект [Текст] / Ю. В. Макогон [и др.]; под науч. ред. Ю. В. Макогона. – Донецк : ДонНУ, 2006. – 260 с.

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано сутність і причини інтернаціоналізації господарського життя, до характеристик якого відносять різке зростання ролі зовнішніх факторів розвитку і міжнародний рух капіталу. Визначено можливі варіанти стратегій прямого іноземного інвестування економік країн-реципієнтів.

Ключові слова: інвестиційні процеси, інтернаціоналізація, іноземне інвестування.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы сущность и причины интернационализации хозяйственной жизни, основными характеристиками которой являются резкий рост роли внешних факторов развития и международное перемещение капитала. Определены возможные варианты стратегий прямого иностранного инвестирования экономик стран-реципиентов.

Ключевые слова: инвестиционные процессы, интернационализация, иностранное инвестирование.

SUMMARY

Essence and reasons of internationalization of economic life basic descriptions of which are sharp growth of role of external factors of development and international moving of capital is analysed in the article. The possible variants of strategies of the direct foreign investing of economies of countries-recipient are certain.

Keywords: investment processes, internationalization, foreign investment.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Житомирський Ю.М., заступник голови Правління ЗАТ СК «Кремінь», депутат Калінінського районного у м. Донецьку ради

Ринкова трансформація економіки України, її входження в глобальний економічний простір актуалізує проблеми формування сучасної моделі фінансової системи, включаючи визначення ролі і місця страхових компаній у забезпеченні потреб суспільства страховими послугами. Стрімке зростання розмірів фінансових ринків, їх інтернаціоналізація призвели до посилення впливу страхових компаній на мобілізацію і перерозподіл фінансових ресурсів, збільшення їхньої частки у сукупному обсязі фінансових активів. Водночас зросли фінансові ризики, які впливають на ефективність діяльності та фінансову надійність страхових компаній.

Страхові компанії, які є безпосередніми учасниками фінансового ринку, активізували свою діяльність, забезпечуючи страховий захист інших суб'єктів господарювання, що значною мірою впливає на економічний розвиток держави, і набуває значущості у зв'язку з кризовими явищами у вітчизняній економіці. Це ускладнює діяльність страховиків, підвищує її ризикованість при отриманні прибутків та забезпеченні стабільності. В умовах фінансової кризи наростає потреба в проведенні комплексного дослідження у сфері управління фінансовими ризиками страхових компаній.

Внаслідок зростання фінансових ризиків у діяльності страхових компаній, питання визначення їх сутності та систематизації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та вибору методів управління набувають не тільки особливої актуальності, а й стають важливою науковою та практичною проблемою.

Вивченню різних аспектів ризику загалом та фінансового ризику зокрема, дослідженню підходів до передбачення ризикових подій та зниження їх негативних наслідків у діяльності суб'єктів господарювання присвячено ряд робіт зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів. Серед західних фахівців, які досліджували ризик, слід відзначити: З.Боди, Є.Бріггема, Дж. М. Кейнса, Г.Марковіца, А.Маршалла, М.Міллера, Ф.Модільяні, Дж.С.Міля, Ф.Найта, А.Сміта, Дж. Тобіна, Ф.Шарпа та інших.

Разом з тим, низка питань, що стосуються теоретико-методологічних засад управління фінансовими ризиками саме страхових компаній, потребує поглибленого дослідження. Зокрема, в недостатній мірі вивченими і висвітленими в економічній літературі є такі питання: визначення економічної суті та класифікації фінансових ризиків страхових компаній; обґрунтування методів їх виявлення, вимірювання, аналізу і оцінки, контролю та моніторингу; вибору та обґрунтування

методів управління інвестиційними ризиками страховиків та розроблення методичних підходів до формування тарифної стратегії страхових компаній.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад процесу управління фінансовими ризиками страхових компаній та розробка методичних рекомендацій щодо їх ідентифікації, квантифікації, контролю та мінімізації.

Ризик безпосередньо пов'язаний з невизначеністю, яка є необхідною умовою його існування. В роботі окреслено сутність та відмінність таких понять, як «невизначеність» та «ризик». Зазначено, що крім невизначеності ризику притаманні альтернативність та суперечливість.

З'ясовано, що класифікації ризиків, подані в економічній літературі, проведені в основному без врахування галузевого аспекту. Крім того, відсутній єдиний підхід до їх систематизації та вибору критеріальних ознак. При вивченні можливих видів фінансових ризиків проаналізовано ті з них, які становлять найбільшу загрозу та найчастіше зустрічаються в практиці господарювання страхових компаній в Україні. Систематизовані основні фактори, що впливають на виникнення фінансових ризиків в діяльності страхових компаній, які поділено на три групи: 1) загальнонаціональні; 2) пов'язані зі страховою діяльністю; 3) зумовлені трансформацією економіки України та кризовими явищами.

Визначено, що до першої групи факторів виникнення фінансових ризиків страхових компаній відносяться процеси і явища, що здійснюють вплив на всю сукупність фінансових потоків в державі і включають політичні, правові, регіональні, макроекономічні та соціально-демографічні фактори.

До другої відносять явища, що роблять вплив на групу фінансових потоків в межах страхового ринку (економічні, управлінські та організаційні фактори).

До третьої групи відносять явища, характер впливу яких на фінансові потоки страховиків носить тимчасовий характер та зумовлений реформуванням економіки України та кризовою ситуацією. До даної групи факторів включено: нестабільність правової та податкової системи, низька платоспроможність населення, відсутність довіри до страхових компаній, погіршення ситуації на фондовому ринку, негативні інфляційні очікування, нестабільність валютного курсу.

На основі проведеного аналізу головних причин виникнення фінансових ризиків у діяльності страхових компаній та запропонованих в досліджуваних наукових джерелах підходів до класифікації фінансових ризиків були виявлені та доповнені основні класифікаційні ознаки із врахуванням галузевої специфіки страхової діяльності: за ступенем охоплення; за сферою діяльності страховика; за величиною витрат, пов'язаних з управлінням ризиками; за методами регулювання; за можливістю перестраховування.

Управління ризиками виокремилася в процесі генезису в самостійний науковий напрямок та сферу діяльності, забезпечуючи фінансову надійність страхових компаній. У зв'язку з цим, розкрито економічний зміст управління фінансовими ризиками страхових компаній в сучасних умовах розвитку страхового ринку.

Проведений критичний аналіз запропонованих в літературних джерелах методів якісної та кількісної оцінки та аналізу прийнятності фінансових ризиків в контексті їх використання страховими компаніями в сучасних умовах дозволяє зробити висновок, що застосування тих чи інших методів за критерієм доцільності варіюється відносно конкретних видів чи груп ризиків. Зокрема, оцінку ризиків, які страхова компанія приймає до страхування, і які є основним чинником формування страхових ризиків, найбільш доцільно проводити за допомогою статистичного методу; інвестиційні ризики, ризик неплатоспроможності, втрати фінансової стійкості, ризик втрати прибутку, ризик збитковості та ризик банкрутства – за допомогою відповідних розрахунково-аналітичних методів; кількісний аналіз ризиків може здійснюватись з використанням кількох методів послідовно чи одночасно з метою проведення більш глибокого аналізу та отримання достовірніших показників оцінки ступеня ризику; ряд методів (метод аналізу чутливості, метод аналізу сценаріїв, метод імітаційного моделювання, метод побудови дерева рішень) можуть бути використані страховими компаніями як у випадку розробки чи впровадження нових послуг, відкриття нових підрозділів, так і стратегічного планування чи оперативного бюджетування фінансових результатів в умовах невизначеності з метою оцінки величини можливих втрат прибутку. Узагальнена система критеріїв для оцінки рівня допустимості динамічних і статичних ризиків дозволяє приймати рішення щодо вибору механізмів нейтралізації фінансових ризиків страхових компаній.

Проведене дослідження наукового доробку із проблем нейтралізації фінансових ризиків показало наявність широкого спектру як універсальних методів, так і специфічних, придатних для регулювання лише окремих видів ризиків чи фінансових ризиків суб'єктів господарювання певної визначеної галузі. Аналіз основних методів нейтралізації фінансових ризиків дозволив виокремити ті

з них, які можуть бути використані страховими компаніями для регулювання фінансових ризиків їхньої діяльності з максимальною ефективністю (рис. 1).

Обґрунтовано особливості застосування вказаних методів страховими компаніями в сучасних умовах. Зокрема, використання методу уникнення ризику передбачає відмову від страхування певного виду чи розмірів ризиків; від придбання тих чи інших інвестиційних активів тощо. Лімітування потребує встановлення верхнього ліміту страхової суми, яку страховик може залишити на власному утриманні. Іншим обмеженням у проведенні операції лімітування є неможливість застрахувати деякі види ризиків у зв'язку з тим, що вони не приймаються на страхування через високу ймовірність настання страхового випадку чи вимагають встановлення непомірно високих страхових тарифів, які розраховано для даного виду ризику. Метод самострахування найбільш широко застосовується страховими компаніями та базується на резервуванні суб'єктом господарювання частини фінансових ресурсів, які можуть бути використані в майбутньому для виплати страхових відшкодувань. Диверсифікацію страхові компанії можуть використовувати з метою зниження інвестиційних ризиків, ризиків основної страхової діяльності та ризиків, пов'язаних із перестрахованням. Метод хеджування характеризує внутрішній механізм нейтралізації фінансових ризиків, який базується на використанні відповідних видів фінансових інструментів, як правило похідних цінних паперів. Найбільш складні та небезпечні за своїми фінансовими наслідками ризики страхові компанії передають на перестраховання.

Рис.1. Основні методи нейтралізації фінансових ризиків страхових компаній

Проведений аналіз теоретичних підходів є основою для обґрунтування вибору методів управління фінансовими ризиками вітчизняними страховими компаніями з метою підвищення ефективності їх діяльності в сучасних умовах.

Основні показники, що характеризують стан та динаміку страхового ринку України за 2004-2008 рр., наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Фінансово-економічні показники страхового ринку України за 2004-2008 рр.

Показники	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Темп росту, 2008 р. до 2004р., %	Темп росту, 2008 р. до 2007р., %
1.Кількість страхових компаній на кінець року, од.	387	398	411	447	469	121,2	104,9
2. Валова сума страхових премій від страхування та перестраховання, млн. грн.	19431,4	12853,5	13829,9	18008,2	24008,6	123,6	133,3
3.Премії від страхувальників-фізичних осіб, млн. грн.	1046,2	1616,2	2945,8	5170,4	7630,4	729,3	147,6
4.Валові страхові виплати,	1540,3	1894,2	2599,6	4213,0	7050,7	457,7	167,4

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

млн. грн.							
5.Рівень валових виплат, %	7,9	14,7	18,8	23,4	29,4	372,2	125,6
6.Сукупні активи страховиків, млн. грн.	20012,8	20920,0	23994,6	32213,0	41930,5	209,5	1і30,2
7.Обсяг сплачених статутних фондів, млн. грн.	5514,5	6641,0	8391,2	10633,6	13206,4	239,5	124,2
8.Обсяг сформованих страхових резервів на кінець року, млн. грн.	8272,2	5045,8	6014,1	8423,3	10904,1	131,8	129,5

Джерело: на основі опрацювання даних Держфінпослуг України.

На основі аналізу стану страхового ринку та його динаміки можна зробити такі висновки: страховий ринок України впродовж 2004-2008 рр. характеризувався позитивною динамікою розвитку, незважаючи на його функціонування в останні місяці досліджуваного періоду в умовах фінансової кризи; зростала кількість страхових компаній, яка на кінець 2008 року становила 469 компаній; знизилася монополізація страхового ринку; зростали обсяги страхових премій; має місце зростання величини виплат страхових відшкодувань, що призвело до підвищення рівня страхових виплат до 29,4% у 2008 р., хоча таке його значення є досить низьким порівняно із традиційним у розвинутих країнах (близько 70%).

Однак результати, отримані вітчизняними страховими компаніями у першому півріччі 2009 р., зазнали впливу фінансової кризи та характеризуються зростанням фінансових ризиків їх діяльності: зменшилися обсяги отриманих валових та чистих страхових премій, обсяги виплат страхових відшкодувань, з одночасним зростанням їх рівня, що створює загрозу фінансовій стабільності страховиків; знизилася кількість укладених договорів страхування; зменшилися обсяги перестраховування.

Виявлені тенденції зумовлюють зростання ролі управління фінансовими ризиками страховиків з метою стабілізації їх діяльності, покращення фінансових результатів в умовах негативного впливу фінансової кризи.

Дослідження сучасних тенденцій розвитку страхового ринку в Україні засвідчує, що незважаючи на значний його потенціал, співвідношення страхових премій до ВВП досі ще значно нижче, ніж у розвинутих країнах (рис.2).

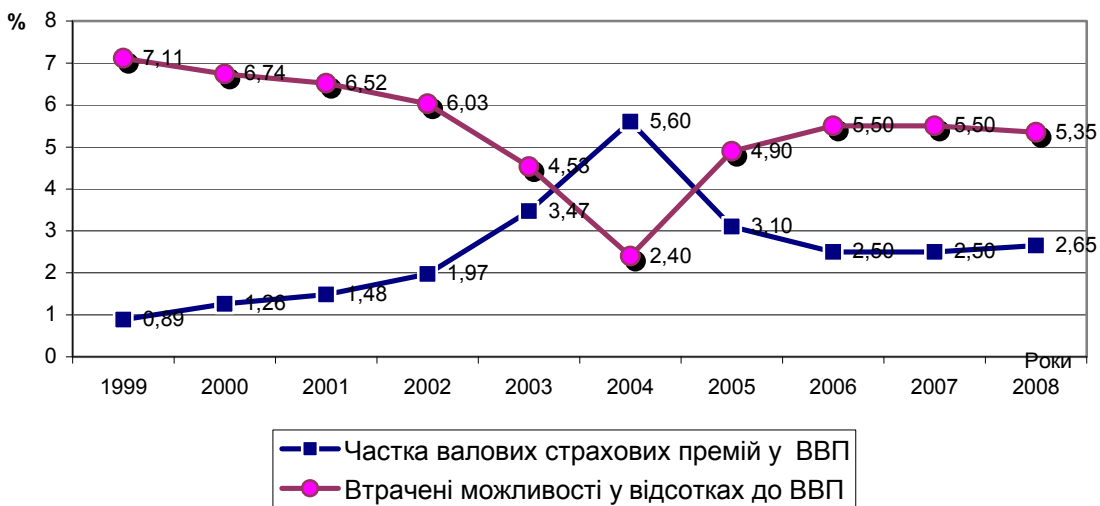

Рис. 2. Показники, що характеризують рівень розвитку страхового ринку та втрачені можливості страховими компаніями України за 2004–2008 рр. (при потенційному рівні страхового ринку 8% до ВВП)

Незважаючи на номінальне зростання обсягів страхового ринку за 1999-2008 рр., частка страхових премій у ВВП знижується: у 2008 р. галузь забезпечувала перерозподіл лише 2,65% ВВП (аналогічний показник для розвинутих країн – 8-12 %), що свідчить про те, що страховий ринок сьогодні не повною мірою акумулює наявні інвестиційні ресурси та характеризується значним ризиком втрачених можливостей.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Аналіз видової структури страхових премій показав, що домінує на ринку страхування добровільне майнове страхування, питома вага страхових премій за яким за 2008 р. складає 76,7% усіх страхових премій. Позитивним моментом є зростання обсягів і питомої ваги страхових премій з особистих видів страхування, зокрема, страхування життя – до 4,6% та добровільного особистого страхування – до 6% у 2008 р.

Загалом, за усіма видами страхування (крім державного обов'язкового страхування та добровільного особистого страхування у 2004 р.) спостерігається досить низький рівень виплат страхових відшкодувань. Найнижчим він є в добровільному страхуванні відповідальності (питома вага страхових премій в загальній їх структурі є однією з найменших – 4,2% у 2008 р.).

На сьогоднішній день у світовій та вітчизняній практиці вагоме місце займає інвестиційна діяльність страховиків, яка зазнала значного впливу фінансової кризи, що зумовлює зростання інвестиційних ризиків та вимагає розробки та удосконалення методів управління ними.

Проведений аналіз основних показників ринку перестраховування в Україні дозволив зробити такі висновки: зростали обсяги та рівень виплат у перестраховуванні, що свідчить про утвердження реального перестраховування в Україні за аналізований період; незважаючи на зростання обсягів перестраховування, його частка у валових страхових преміях поступово знижується; має місце зниження питомої ваги премій, переданих на перестраховування нерезидентам, та порівняно високий рівень внутрішнього перестраховування 33,4% у 2008 р., що засвідчує зростання довіри до вітчизняних перестраховиків, визнання перестраховальної діяльності в Україні як повноцінного сегменту страхового ринку; на перестраховування страховими компаніями було сплачено більше, ніж отримано страхових платежів від страхувальників, хоча протягом останніх років даний показник дещо знизився.

За результатами тестів раннього попередження встановлено, що динаміка фінансової надійності страховиків показує досить непостійні та, часто, несприятливі тенденції, що засвідчує зростання ризиків їх фінансової ненадійності та потребує пошуку резервів покращення їх фінансового стану.

Проведений аналіз рентабельності досліджуваних страхових компаній дозволив виявити для більшості з них такі основні ризикові події в їх діяльності в сучасних умовах: зниження рівня рентабельності наданих послуг за показниками чистого операційного прибутку; зниження рентабельності активів; у 60% досліджуваних страхових компаній значення показника рентабельності власного капіталу є нижчим 10%, що характеризує низький рівень віддачі вкладеного інвесторами капіталу; негативні тенденції в динаміці показника рентабельності власного капіталу, що характеризується його зниженням у 80% досліджуваних страхових компаній.

Основною проблемою для вітчизняних страхових компаній в умовах фінансової кризи є недостатність ліквідних активів для виконання своїх страхових зобов'язань та здійснення ефективної інвестиційної діяльності, що зумовлено зниженням обсягів поступлень страхових премій, введенням тимчасової адміністрації у банках, в яких відкриті депозитні рахунки страховиків, зростанням ризику невиконання зобов'язань перестраховиками.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження виявлено існування ряду ризикових подій в основній та інвестиційній діяльності страхових компаній, негативний вплив яких на результати їх господарювання посилюється в умовах фінансової кризи.

1. Протягом останніх десятиліть дослідження питань управління ризиками суб'єктів господарювання виокремилася у специфічний напрям економічної науки. В умовах активного розвитку фінансового сектору економіки і, в тому числі, страхування, виникає необхідність формування теоретико-методологічних засад управління фінансовими ризиками страхових компаній.

2. На основі проведеного аналізу підходів до окреслення змісту, сфери прояву та існування фінансового ризику зазначено, що фінансові ризики страхових компаній виникають в процесі фінансових відносин між ними та страхувальниками, державою, іншими суб'єктами господарювання та фізичними особами з приводу акумулювання страхових премій та виплати страхових відшкодувань, розміщення коштів страхових резервів та здійснення інших фінансових операцій і характеризуються ймовірністю та величиною втрат капіталу, фінансової надійності і платоспроможності, недоотримання доходів і прибутків у майбутньому в умовах невизначеності страхової діяльності.

3. Проведений аналіз стану страхового ринку України та його динаміки впродовж 2004-2008 рр. дозволив виявити позитивні тенденції його розвитку. Але результати, отримані вітчизняними страховими компаніями у першому півріччі 2009 р. характеризуються зростанням фінансових

ризиків, що зумовлює необхідність адаптації методики та активізації управління ними з метою стабілізації діяльності, покращення фінансових результатів в умовах фінансової кризи.

4. Особливе місце в загальній стратегії розвитку страхової компанії має належати формуванню тарифної стратегії. Для її розроблення необхідні чітка постановка її цілей, визначення програми конкретних заходів досягнення, ефективна організація виконання такої програми, налагодження контролю її реалізації, аналізу й оцінки можливих проміжних і кінцевих результатів.

Реформування системи актуарних розрахунків з метою встановлення реальних розмірів страхових премій є умовою забезпечення прибутковості та одночасно виконання соціальної функції страхування. Запропонована методика визначення ризикової премії та ризикової надбавки для випадків, коли величина збитку розподілена за показниковим та нормальним законами розподілу, сприяє більш точним розрахункам зазначених величин та реалізації основних принципів страхування.

5. Ефективність господарювання страхових компаній досягається шляхом активізації їх інвестиційної діяльності. Дослідження впливу управління ризиками інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансові результати їх діяльності показало, що основною метою такого управління є забезпечення ліквідності, прибутковості та безпечності вкладень коштів страхових резервів та інших ресурсів страховиків шляхом використання в першу чергу короткострокових об'єктів інвестування. Визначено основні напрями оптимізації управління інвестиційними ризиками страхових компаній: використання багаторівневої диверсифікації з врахуванням визначених законодавством обмежень стосовно інвестування коштів страхових резервів з метою зниження ризиків інвестування в такі цінні папери, як акції та облігації; у випадках додатної кореляції між дохідностями цінних паперів обґрунтовано використання похідних фінансових інструментів, а саме ф'ючерсних контрактів та опціонів, що дозволить страховим компаніям вберегтися від стрімких змін цін на цінні папери на фондовому ринку.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Базилевич В. Д. Сучасна парадигма страхування: суть та протиріччя / Базилевич В.Д. // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2006.- №81-82 – с.6-9.
2. Огляд світового ринку М&А: підсумки 1 кварталу 2010 року // Страхова справа. – 2010. - № 2(38) – с.12-13.
3. Ольховська О.Л. Національний страховий ринок в глобальних умовах розвитку / Ольховська О.Л. // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2009.- №113-114 – с.99-102.
4. «Полный штиль» в 2009 г. порождает «штормовую погоду» для мировой отрасли перестрахования в 2010 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://www.creditrussia.ru/>
5. Страховий бізнес: конспект лекцій для студентів спеціалізації, «Економіка підприємства на ринку товарів та послуг», «Фінанси підприємства»: [Текст] // Лігоненко Л.О. Піратовський Г.Л. - К.: 2005. - 425 с.
6. INSURANCE INFORMATION INSINUTE. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.iii.org>
7. Insurance investment in a challenging global environment // Sigma. – 2010.-№5.
8. World insurance in 2009 // Sigma. – 2010.-№2.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу влиянию кризиса на мировой рынок страховых услуг, который является одной из наиболее интегрированных отраслей на глобальном уровне.

Ключевые слова: международный страховой бизнес, рынок страховых услуг, мировой финансовый кризис, страховая премия, страховая компания, глобализация мирового страхового рынка.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена аналізу впливу кризи на світовий ринок страхових послуг, що є однією з найбільш інтегрованих галузей на глобальному рівні.

Ключові слова: міжнародний страховий бізнес, ринок страхових послуг, світова фінансова криза, страхова премія, страхова компанія, глобалізація світового страхового ринку.

SUMMARY

This article analyzes the impact of the crisis on the global insurance market, which is one of the most integrated industries on a global level.

Keywords: international insurance business, the insurance market, the global financial crisis, the insurance premium, the insurance company, the globalization of the world insurance market.